

Het bedrieglijke huwelijk

Stel u een vrouw voor die thuiskomt en haar man zijn eigen stront ziet inspecteren met een stokje. Stel u voor dat die man niet meer bij zinnen komt en dat ze hem moet laten opnemen in een psychiatrische inrichting in het noorden van het land. Ons verhaal begint de volgende ochtend, wanneer die vrouw na het afhandelen van de nodige formaliteiten met de trein naar huis gaat en de man die naast haar zit, een jongeman met een opvallende neus, uitpuilende ogen en last van vroegtijdige kaalheid, in een marineblauw pak en met een felrode map op zijn knieën, een bijzonder merkwaardige vraag tot haar richt: ‘Zal ik u mijn levensverhaal vertellen?’

Wat een vraag! Onze vrouw, met een eleganter en voorname voorkomen dan hij, ouder van dagen maar klein van stuk en – zoals men in zo’n geval pleegt te zeggen – met een sympathiek gezicht en sprekende ogen, is met stomheid geslagen. De man barst in lachen uit op een manier die haar hartelijk en oprecht lijkt en hij legt haar uit dat het maar een grapje is, simpelweg een manier om het ijs te breken, want het is nog een heel eind naar Madrid.

‘Mijn naam is Ángel Sanagustín,’ zegt hij. ‘Ik ben psychiater en werk in de kliniek waar u uw man hebt achtergelaten.’

Ik heb u daar vanmorgen gezien. Ik weet niet of dokter Crespo mij heeft genoemd, maar ik bestudeer de toepassingsmogelijkheden van het geschreven discours bij de diagnose van persoonlijkheidsstoornissen. We vragen de patiënt een voorval uit zijn leven op papier te zetten, analyseren zijn verhaal en stellen op grond daarvan een diagnose. Bij uw man zullen we eveneens op die manier te werk gaan en dat doen we met veel plezier, want de teksten van coprofagen zijn heel gemakkelijk, ik moet er altijd om lachen. In deze felrode map zitten mijn aantekeningen voor een boek over schizofrenie en paranoïde stoornissen dat ook teksten van mijn patiënten zal bevatten. Misschien moet ik u toestemming vragen om een bijdrage van uw man op te nemen. De verhalen van coprofagen zijn bijzonder merkwaardig. Als u wilt, zal ik u er zo dadelijk een voorlezen. Bij coprofagen verliest de omgeving aan waarde, externe prikkels ondergaan een proces van niet-selectieve devaluatie en de patiënt raakt gefascineerd door zijn lichaam en zijn uitwerpselen; zijn teksten draaien steeds om hetzelfde tot ze ten slotte vastlopen, ze raken verstrikt in hun eigen gedachtegang. Alle schizofrenen raken uiteindelijk verstrikt in hun eigen gedachtegang. Schizofrenie zelf is een denkstoornis. Coprofagie is gewoon een uiting van die stoornis. Uw man zal zijn eerste psychotische aanval hebben gehad rond zijn twintigste of vijfentwintigste. Schizofrenie is iets wat je overvalt. Het gedrag van de patiënt verandert plotseling en radicaal. Hij wordt achterdochtig, onhandelbaar, twistziek en zondert zich af van de anderen. Soms heeft hij het idee dat wildvreemden hem in de gaten houden, denkt hij dat de mensen over hem praten

en dat de radio en de televisie nieuws brengen over zijn leven. Hij lijdt aan auditief-verbale hallucinaties, hoort stemmen en is onrustig of geagiteerd. Het tegenovergestelde kan zich ook voordoen: dat hij psychisch blokkeert, geen woord kan uitbrengen als gevolg van een hallucinatorische gewaarwording, een black-out of een parasitaire gedachte. De symptomen van schizofrenie zijn heel uiteenlopend, zodat de aandoening moeilijk te diagnosticeren is. De meer speculatieve, minder wetenschappelijke gefundeerde psychiatrische benaderingen hebben zich nooit met schizofrenie willen bezighouden, omdat het een aandoening is die zich niet zo eenvoudig laat systematiseren. Freud had er volstrekt geen belangstelling voor, terwijl Jung alleen de associatieve stoornissen bestudeerde, zoals coprofilie, die alleen maar uitingen van de aandoening zijn. De psychoanalyse is, kortom, niet geschikt om schizofrenie te bestuderen. U moet bedenken dat tegenwoordig bijna niemand meer betwist dat het gaat om een aandoening met een biologische basis, ook al zijn de oorzaken niet bekend. Ze dienen gezocht te worden in de anatomie, de neuropathologie, het neuro-endocriene en het psycho-neuro-immunologische systeem. De factoren die de kwaal veroorzaken zijn van elektrofysiologische en biochemische aard. We weten dat monoaminen, aminozuren en neuropeptiden ertoe bijdragen. Wij mensen zijn eigenlijk niets meer dan een miljoen elektrische impulsen per seconde en een aantal chemische reacties. U kijkt me bijvoorbeeld op dit moment recht in de ogen, zoals vrouwtjes van de menselijke soort plagen te doen als ze iemand voor het eerst ontmoeten. Zonder het te beseffen brengt u bij mij

een serie reacties teweeg: wij mannetjes ervaren die vrijmoedige blik als bedreigend. Nee, lach niet, het is waar, uw blik verhoogt het elektrische geleidingsvermogen van mijn huid en zorgt ervoor dat ik transpireer, want zweet bevat zout en zout geleidt stroom. Kijk maar naar mijn huid. En nu opent u door te lachen de slijmvliesplooien in uw mond, beweegt u een dozijn onderhuidse spieren en krijg ik een royale hoeveelheid bacteriën over me heen. Nee, geen zorgen, dat vind ik niet erg, ik ben geen hypochonder. Ik vind het zelfs fijn om besmet te worden. Mijn woorden doorkruisen de lucht met een snelheid van twaalfhonderd kilometer per uur, mach 1 heet dat, de geluidssnelheid, en doen dunne vliezen trillen in uw oor, dat signalen stuurt naar uw hersenen. U kunt mij sympathiek of antipathiek, onderhoudend of onaangenaam vinden, maar datgene wat u zo noemt, zijn alleen maar elektrische impulsen die plaatsvinden in uw hersenen. Ons brein is een wonder. We kennen nog geen tiende van het potentieel ervan. Dankzij de evolutionaire mogelijkheden van ons brein hebben we een reeks culturele veranderingen overleefd die ik ingrijpend zou durven noemen en die zich bovendien in slechts een paar honderd jaar hebben voorgedaan. Een voorbeeld: als iemand alles wat ik nu tegen u heb gezegd zou lezen, dan zou hij nu al meer gelezen hebben dan een middeleeuwse boer in zijn hele leven. Tussen die man en ons liggen vijf- à zeshonderd jaar, wat evolutionair gezien niets voorstelt. Afijn, wat ik bedoel is dat we niets anders zijn dan elektriciteit en biochemie. Datgene wat ik bestudeer, de persoonlijkheid, de psychologische entiteit, bestaat eigenlijk niet. Dat klinkt vast nogal vreemd uit de